

Eesti Vabaharidusliit
SA REC Estonia

Õppimine parandab elukvaliteeti (ÕPE) –
arendus- ja koolitusprojekt

Säästvat arengut toetava koolituse

õppekava

Sibtasutus REC Estonia

Haridus- ja Teadusministeerium
Estonian Ministry of Education and Research

Tallinn 2008

Seletuskiri

Eesti hariduspoliitika tõstab esile säästvat arengut toetava hariduse¹ olulisust, millest on ajendatud ka käesolev õppekava. Kava on koostatud arendus- ja koolitusprojekti “Õppimine parandab elukvaliteeti (ÕPE)” raames, tegevusi toetasid Euroopa Liidu Struktuurifondide meede 1.1 ja EV Haridus- ja Teadusministeerium.

Õppekava koostamise aluseks on 2005. aastal valminud Eesti säästvat arengut toetava mitteformaalhariduse edendamise kava (Säästvat arengut toetava mitteformaalhariduse edendamise kava Eestis. Tallinn, 2005), mis paljude eesmärkide seas näeb ette luua tingimused säästvat arengut toetava hariduse elementide integreerimiseks mitteformaalhariduslikesse õppekavadesse.

Säästvat arengut toetava hariduse koolitusmeetodid tulenevad säästva arengu kolme võtmevaldkonna – ühiskonna, keskkonna ja majanduse – tihedast omavahelisest seotusest. Eestis on oluliseks mõjuteguriks ka sotsio-kultuuriline aspekt, täpsemalt rahvuskultuur ning sellest tulenev suhtumine looduskeskkonda. Nende aspektide tihedast omavahelisest põimumisest ning uuenenud nõudmistest õppetöö sisu kohta tulenevad ka säästvat arengut toetava hariduse õpetamismeetodid, mida iseloomustab:

- Interdistsiplinaarsus ja terviklikkus: säästvat arengut toetavat haridust ei jagata eraldi õppeainena, vaid ta on seotud kogu õppekavaga.
- Lähtumine väärtushinnangutest: väärtushinnangute ja põhimõtete kujundamine, millele tugineb säästev areng.
- Kriitiline mõtlemine ja probleemide lahendamine: enesekindluse kujundamine säästvat arengut puudutavate vastuolude ja väljakutsete käsitlemisel.
- Multidistsiplinaarsus: kirjanduse, kunsti, näitlemise, väitluse kogemused, jt erinevad võtted, mis protsesse kujundavad.
- Osalemine otsuste tegemisel: õppijad osalevad otsustuste tegemisel, mis puudutavad seda, kuidas nad õppima hakkavad.
- Kohaliku konteksti asjakohasus: käsitletakse nii kohalikke kui globaalseid teemasid ja kasutatakse keelt, mida õppijad tavaliselt kasutavad.
- Seostatus: mõistmine sellest, et tänased otsused kajastuvad homses.

(Education for Sustainable Development United Nations Decade 2005–2014. http://portal.unesco.org/education/ev.php?URL_ID=27234&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201)

---

¹ Säästvat arengut toetav haridus on majanduse, looduskeskkonna ja ühiskonna arengu integreeritud käsitlusel põhinev ja laia ringi vastastikku seotud valdkondi (demokraatia, võrdsus, inimõigused jm.) hõlmav haridus. Säästvat arengut toetav haridus tugineb keskkonnahariduses olemasolevatele algatustele ning on konsensuslikult tunnustatud ja täiendatud majandus- ja ühiskonnateadlaste poolt (Läänemere Agenda 21 säästvat arengut toetava hariduse arendamise kava – Läänemere Agenda 21 E. Baltic 21.Series No 02/2002).

Säästvat arengut toetava koolituse õppekava

Koolituse maht

Õppekava maht on 160 tundi

<i>Moodul</i>	<i>Kokku</i>	<i>Auditoorne töö</i>	<i>Praktiline töö</i>	<i>Iseseisev töö</i>
I Keskkond	34	14	10	10
II Majandus	62	18	34	10
III Sotsiaalsed aspektid	34	14	10	10
Lõputöö	30			
Kokku	160	46	54	30

Sihtrühm

Käesoleva õppekava sihtgrupiks on vabahariduslike õpirühmade täiskasvanud õppijad, kelleks võivad olla vabähenduste juhid, liidrid, koolitajad, kohaliku elu eestvedajad jt..

Koolituse taotlus/siht

Koolituse eesmärgiks on tõsta osavõtjate aktiivsust jätkusuutliku arengu põhimõtete järgimisel ning kujundada oskusi osalemiseks tervisliku elukeskkonna kujundamisel ning säilitamisel.

Ülesanded

Õppekava ülesandeks on

a) kindlustada osalejad teadmistega

- globaalsetest keskkonnaprobleemidest, inimtegevuse ja otsuste mõjust keskkonnale ning sellest, kuidas keskkonnaprobleemid on seotud sotsiaal- ja majanduspoliitikaga
- looduskeskkonnast kui terviklikust süsteemist ja selle stabiilsuse printsiipidest ning inimese osast selles tervikus
- loodus- ja keskkonnakaitsest ning loodust säästvast eluviisist
- sellest, mil määral inimene on oma igapäevaelus sõltuv nii taastuvatest kui taastumatutest loodusressurssidest.

b) arendada

- oskust tunnetada majanduskasvu piiranguid ja võimalusi ning selle mõju ühiskonnale ning keskkonnale
- võimet luua seoseid ühiskonna, keskkonna ja majanduse valdkondade vahel
- valmisolekut jätkusuutliku arengu põhimõtete järgimiseks ning kujundada oskusi osalemiseks jätkusuutliku elukeskkonna kujundamisel ning säilitamisel.

Tulemus

Koolituse lõpuks on õppijad omandanud teadmisi oma igapäevase ressursikasutuse vähendamiseks ning peamisi põhimõtteid inimressursi säästmiseks, tutvunud tasakaalustatud majandamise põhimõtetega ning omandanud oskusi aktiivseks osalemiseks jätkusuutliku ühiskonna kujundamisel ja säilitamisel.

Õppetöö korraldus

Koolituskava jaguneb auditoorseks õppetöök, õpigrupi(pere) ja e-keskkonna õppeks. Kava jaguneb 3 mooduliks. Kasutatakse interaktiivseid meetodeid (dispuut, rollimäng, ajurünnak jms.) ja loengut, rühmatööd ning õpireisi. Moodulid jagunevad 2-3 päevasteks õppusteks Eesti erinevates keskkonnakoolituse keskustes. Moodulid on kasutatavad ka eraldi õppeprogrammina. Koolituse korralduse eest vastutab koolitusjuht.

Hindamine

Õppetöö edukuse hindamise aluseks on nn. ökoloogilise jalajälje põhimõte, kus osavõtjad jälgivad enda, oma grupi või perekonna ressursikasutust.

Nõuded koolituse lõpetamiseks

Kursus lõpeb osavõtjate individuaalse või grupi ressursikasutuse hindamisega, millele järgneb kirjalik analüüs ning arutelu kursuse lõpus.

Kursuse lõpetamise tingimuseks on osalemine õppetöös vähemalt 75% ulatuses ja lõputöö kirjutamine ning kaitsmine komisjoni ees. Lõputöö maht on 30 akadeemilist tundi. Lõputööks on uurimus või projekt (tegevuse analüüs või tegevust käivitav projekt või õppematerjali valmistamine).

Lõpetamisel väljastatav dokument

Kursuse lõpetanud saavad koolituse korraldanud asutuse tunnistuse, mille on allkirjastanud asutuse juht ja koolituse läbiviija. Tunnistusele on märgitud käsitletud ained, tehtud praktilised tööd ning koolituse maht tundides.

Õppemateriaalne baas ja kasutatav õppevarustus

Videoprojektor, dataprojektor, slaidiapparaat, tahvel jms. Koolitatav saab koolitusteemade kohta paljundatud materjali.

Õppekava koostajad

Anne Kivinukk, Jaanika Ruusmaa, Maiken Staak, Kristel Toom, Reet Valgmaa.

Programm

I Moodul KESKKOND

Maht 34 tundi.

Globaalsed keskkonnaprobleemid

Rahvastikuprobleemid, kliima soojenemine, energiakriis, jäätme probleemid, veekriis ja veekogude reostumine, hapestumine, osoonikihi hõrenemine, energiakriis, liikide hävimine, kõrbestumine. Globaalprobleemide mõju üksikisikule.

Loodusvarad ja nende kasutamine

Loodusvarade mõiste ja liigitus (taastumatud, taastuvad). Loodusvarad Eestis, nende kasutamine. Taastuvate energiaallikate kasutamise võimalusi Eestis.

Tulemus: koolituse läbinud mõistavad keskkonna terviklikkust, selle säilitamise vajadust ja inimese osa selles, teadvustavad inimese sõltuvust loodusressurssidest ning mõistavad loodus- ja keskkonnakaitse tähtsust.

II moodul MAJANDUS

Maht 62 tundi.

Keskkonnateadlik eluviis tööl ja kodus

Meie tarbimisharjumused. Teadlik tarbimine. Keskkonnasõbralikud valikud meie ümber. Ökomärgised. Kultuuri roll tarbimisharjumuste kujundamises. Maailmaharidus. Õiglane kaubandus.

Ökoloogiline jalajälg

Ökoloogilise jalajälje mõiste. Ökoloogilise jalajälje vähendamine. Keskkonnaaruanne.

Eesti keskkonnapoliitika ja selle seosed majandusega

Veepoliitika: veemajanduskavad. Looduskaitse, Natura võrgustik, kaitsealad, Jäätmepoliitika: jäätmete käitlemine kodukohas. Maksusüsteemid ja nende mõju. Ökoloogilise maksureform.

Tulemus: Koolitusel osalenud suudavad hinnata majanduse olukorda läbi keskkonna vaatevinkli ning vastupidi - suudavad teha otsuseid, arvestades tegevuste mõju keskkonnale.

III Moodul SOTSIAALSED ASPEKTID

Maht 34 tundi.

Hea kodanik

Kolmanda sektori roll ühiskonnas ja keskkonnaliikumises. Vabatahtlike liikumine. Osalemine kohaliku elu mõjutavate otsuste langetamises.

Inimressurss ja selle säästmine

Tervislikud eluviisid, tervislik toitumine, vaimne tervishoid.

Kohalikud võimalused tervisespordiks. Kohalikud ravimtaimed, söödavad ja mürgised taimed, teeks kasutatavad taimed. Kohaliku päritoluga toidu tähtsus. Tervisliku toitumise mõju vaimsele ja füüsilisele tervisele.

Tulemus: Koolitusel osalenud oskavad vältida ja vähendada keskkonda kahjustavat tegevust, väärtustavad säästvat tarbimist; mõistavad seoseid looduslike ja ühiskondlike protsesside vahel; on harjutanud ühiskonna elus kaasa rääkimiseks vajalikke oskusi.

LÕPUTÖÖ

Maht 30 tundi

Õppekava toetav informatsioon

- Anttila, P., Ojanen, M., Puhakka, M., Vuorisalo, T., Frey, T. 1996. Globaalsed keskkonnaprobleemid. Tallinna Tehnikaülikool.
- Autorite kollektiiv. 2005. Säästvat arengut toetava mitteformaalhariduse edendamise kava Eestis. REC Estonia. Tallinn.
- Autorite kollektiiv. 2006. Loomulik elukeskkond. Kogumik artikleid ökoehituse ja loomuliku eluviisi teemadel Eesti ja Põhjamaade autoritelt. MTÜ Lilleoru
- Hallanaro, E-L., Pylvänäinen, M., Randra, T. 2002. Põhja-Euroopa loodus – Bioloogiline mitmekesisus muutuv keskkonnas. Nord 2001:15, Põhjamaade Ministrite Nõukogu. Kopenhagen.
- Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu kodulehekül. <http://www.ngo.ee/ekak>
- Jüssi, M. (koost). 2004. Säästev transpordipoliitika. <http://www.roheline.ee/files/transport/saastev-transpordi-planeerimine.pdf>
- Keerberg, L. (koost). 2006. Keskkond ja kodanikualgatus. <http://www.roheline.ee/files/planeering/keskkond-ja-kodanikualgatus.pdf>
- Kõnnusaar, A., Pedanik, R. 2007. Roheline kontor. www.rohelinekontor.ee
- Lehtveer, U. 2007. Taastuenergia käsiraamat. http://www.triip.ee/juss/elf/raamat_low.pdf
- Mardiste, P. (toim). 2007. Eesti rollist rahvusvaheliste kliimamuutuste poliitikas. <http://www.roheline.ee/files/energia/kliimaraamat.pdf>
- Masing, V. (toim.) 1992. Ökoloogialeksikon. Loodusteaduslik oskussõnastik. Eesti Entsüklopeediakirjastus. Tallinn.
- Oja, T. 1997. Keskkonnaraamat. <http://www.roheline.ee/files/varia/kkraamat.html>
- Paal, J. 2004. Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis. Eesti Keskkonnaministeerium.
- Pleijel, H. 1993. Ökoloogiaraamat. Sissejuhatus ökoloogia alustesse.
- Rand, T. 2004. Säästva tarbimise käsiraamat. <http://www.roheline.ee/files/tarbimine/shopping-guide.pdf>
- Ruut, J. 1997. Kuidas saada rikkaks. <http://www.roheline.ee/files/tarbimine/rikkaks.html>
- Santti, R., Suominen, J., Tenovuo, R., Ahotupa, M., Mälekä, S., Tenovuo, O., Saava, A. 1996. Muutuv keskkond ja tervis. Tallinna Tehnikaülikool.
- UNESCO veebilehekül. Education for Sustainable Development United Nations Decade 2005–2014. http://portal.unesco.org/education/ev.php?URL_ID=27234&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201
- Vilbaste, K. 2004. Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid Eestis. Eesti Keskkonnaministeerium.
- Vuorisalo, T. 1995. Keskkonnaökoloogia. Keskkonnakaitse ökoloogilised põhimõtted ja ürglooduse kaitse. Tallinna Tehnikaülikool.

